

Lelkigondozás – lelkivezetés

Szempontok a fogalmak tisztázásához

Sok esetben nehéz világosan látni a határokat a lelkigondozás és a lelkivezetés között, de fontos felismerni a különbséget. Nem lehet egyszerűen azonosítani a kettőt, ugyanakkor egymáshoz mérve őket nem mondhatjuk az egyiket magasabb- vagy alacsonyabbrendűnek.

Elsősorban a lelkigondozót megkereső személytől függ, hogy a kapcsolat lelkigondozással vagy lelkivezetéssel kezdődik-e, ő dönti el, hogy a hiten alapulva kér-e segítséget, és a hit szemszögéből akar-e megbeszélni mindent, vagy nem. A kapcsolat létrejötte alapján különböztethetjük meg az egyiket a másiktól. Ha különösebb meghatározás nélkül, segítségkérés céljából keresik fel a lelkigondozót, a kapcsolat lelkigondozói szinten indul, és később, a gondozott szükségletének megfelelően fejlődhet lelkivezetői kapcsolattá. *Margareth Dougherty*, Amerikában élő irgalmas nővér szerint a lelkigondozói kapcsolatnak négy szintje lehet: *a jelenlét, a meghallgatás, az értelemkeresés és az ima*. Nem minden esetben lehet végigjárni a teljes utat. A gondozott elesettsége miatt lehet, hogy csak a jelenlét kínálható fel. Az is megtörténik, hogy a négy szint között lépked a lelkigondozó vagy lelkivezető. Az utolsó szint nevezhető tulajdonképpen lelkivezetésnek.

Ennek alapján kiindulópontként a következőképp határozható meg tömören a szóban forgó két fogalom. A *lelkigondozás* támogató jelenlét, vagy olyan segítség, amely kivezet egy válságból egy remélt cél irányában. Ennek során nem mindig válik nyilvánvalóvá a gondozott számára a lelkigondozó Istennel fenntartott kapcsolata, hitbeli elkötelezettsége. A *lelkivezetésben* a kapcsolat kezdettől fogva a hiten alapul, továbbvezet Isten útján Isten felé, s az a sajátos célja, hogy közvetlenül segítse az egyént Istenhez fűződő személyes kapcsolatában, hitének növekedésében.

LELKIGONDOZÁS

A lelkigondozás az életkérdésekről folytatott beszélgetés a szó legtagabb értelmében. E beszélgetés gyakran olyan kérdések körül forog, amelyek a hitre és az életre vonatkoznak. Az evangéliumi üzenet – értelmezési horizontként – legalább a háttérben mindig jelen van, és a lelkigondozó a beszélgetés során kész arra, hogy személyesen számot adjon erről az üzenetről és saját meggyőződéséről – természetesen a helyzetnek megfelelően. A lelkigondozói beszélgetésekben a legkülönbözőbb tartalmak a keresztény üzenet fényében nyernek értelmezést, ennek kontextusában jelennek meg. A lelkigondozó – szavaival, figyelmével és magatartásával – az ember spirituális igényére igyekszik válaszolni, amelyen azt a vágyakozást, keresést érthetjük, amely az élet mindennapi és végső kérdéseinek, problémáinak megértésére, megoldására irányul; amely magában rejtí önmagunk legbenső voltának, a rajtunk kívüli világ lényegének és a kettő kapcsolatának megismerését és bennük Isten jelenlétének elfogadását.

A lelkigondozó egymást átjáró és kiegészítő feladatai a következők. Egyrészt segítse a gondozottat érzéseinek, gondolatainak, kérdéseinek minél jobb megfogalmazásában, és abban, hogy problémái, kérdései kapcsán saját belső energiáit mozgósítva találjon megoldásokat életének azon a területén, mellyel a lelkigondozóhoz fordult. Másrészt abban segíti a gondozottat, hogy az a maga útját járva rátaláljon saját Isten-élményére: átélje hitének megerősödését, feltárja az Istenhez fűződő élő, eleven kapcsolat megújításából vagy újdonságként való felfedezéséből nyerhető erőket. A lelkigondozónak ezt a kettős célt kell szem előtt tartania, melynek elérése érdekében különféle pszichológiai és pedagógiai iskolák eszköztárára lehet szüksége.

Kiemelten fontos eszköze a *nondirektivitás*, melyben az a szemlélet tükröződik, mely szerint a lelkigondozói beszélgetések sikere vagy sikertelensége rendszerint nem szavainktól, hanem érzelmeinktől függ, azaz a lelkigondozó hozzáállásától, hiteles, elfogadó és empatikus személyiségétől. A gondozott akkor enged bepillantást élete legmélyebb részeibe, ha biztonságban érzi magát, amit a lelkigondozó személye közvetíthet számára. Ugyanakkor a lelkigondozónak tudnia kell, hogy ezt a biztonságérzetet nemcsak személyisége, felkészültsége, szakmai hozzáértése, hanem elsősorban Isten jelenléte garantálja. E biztonság megteremtése nagyon fontos az ilyen felfogással végzett lelkigondozásban. Ez tartós visszafogottságot igényel, amelyet meg kell tanulnia annak, aki a szemlélet szerint szeretne dolgozni. A tanulás során ugyanakkor fel kell ismerni, hogy ez főként a kapcsolat elején – és sok esetben folyamataiban – elengedhetetlen, de vannak helyzetek, amikor fel kell függeszteni a nondirektív magatartást.

A kettős cél kettős figyelmet igényel, a lelkigondozás ezért minden esetben egyszerre Istenközpontú és gondozottközpontú.

Az istenközpontúság abban nyilvánul meg, hogy a lelkigondozó:

- élő kapcsolatot ápol Istennel;
- tudja: küldetését Istentől és az egyháztól kapta, szolgálatát Isten iránti hálából végzi;
- imádkozó ember: hálát ad, könyörög, közbenjár, és elevenen tartja magában az evangéliumi értékeket;
- hagyja Istent munkálkodni életében, munkájában, imában rendszeresen visszatekint arra, hogy mennyire tudott együttműködni Istennel;
- tudja: a lelkigondozott szenvedése, válságai az „Isten alkalmai”.

A gondozott-központúság jellemzői:

- a lelkigondozó odaadón figyel, nemcsak hallgat, hanem *meghallgat*, mindaddig felfüggeszti ítéleteit, ameddig nem ellenőrizte intuícióit, utána igyekszik nem befolyásolni saját meglátásaival a lelkigondozot-

tat, hacsak különleges esetekben nincs szükség erre;

- empatikus, de nem azonosul túlzottan a gondozottal, vigyáz arra, hogy se a gondozott, se a saját érzelmei ne uralkodjanak el rajta a kapcsolatot akadályozó mértékben;
- nondirektív és edukatív: nem tanácsot ad, hanem segít a lelkigondozottnak megérteni és megválaszolni élete kérdéseit, ami azt is jelenti, hogy a megfelelő időben és módon kifejezésre juttatja meggyőződését;
- ha a lelkigondozott etikailag helytelen döntésével találkozik, ebben nem működik vele együtt, de nem is ítéli el, hanem türelmesen vár, és segít a helyes döntés felismerésében;
- felelős a lelkigondozói kapcsolatért, de nem vállalja át a felelősséget a gondozott életéért és döntéseiért.

LELKIVEZETÉS

Az a személy, aki lelkivezetés keretében kér segítséget, tudatában van annak, hogy ezt a hite miatt és a hitén keresztül kéri egy olyan vezetőtől, aki „ugyanazt” a hitet tapasztalja meg életében, és erről szavaival, személyiségével tanúságot tud tenni. A legtöbb esetben a lelkivezetésben is szó esik problémákról, betegségről és krízisekről, gyógyulás is történik ugyanúgy, mint a lelkigondozásban, de a lelkivezetésnek nem ez az elsődleges tartalma és célja.

A lelkivezetés olyan folyamat, mely a következő célokra irányul:

- megtapasztalni és elfogadni Isten szeretetét, önmagamat és a másik embert;
- egyre jobban megtapasztalni a Szentlélek ajándékát, az igazi szabadságot;
- egyre érzékenyebbé válni Isten szava és munkálkodása iránt;
- mélyíteni a felelősségvállalást életem rendezéséért és életstílusomért;
- fejleszteni kezdeményező- és döntőképességemet;
- mindinkább felfedezni, hogy ki vagyok én, egyre mélyebben megélni önazonosságomat;
- megtanulni, miként lehet a belső megmoz-

- dulásokat, irányulásokat („lelkeket”) megkülönböztetni;
- megélni a Jézus iránti igazi hűséget a mindennapi életben;
- növekedni a hitben, a reményben, a szeretetben és az igazi örömben;
- magatartásomat, viselkedésemet és elhatározásaimat folytonosan felülvizsgálni és kiértékelni Jézushoz fűződő kapcsolatomból szemponyjából;
- törekedni arra, hogy mindenben megtalálhassam Istent.

A lelkivezetés olyan folyamat, melynek során a vezetett:

- a vezető segítségével a hit (Jézussal fenntartott kapcsolat) szemszögéből elmondja tapasztalatait;
- a vezetővel folytatott párbeszéd során az elmondott tapasztalataival kapcsolatos érzelmi megmozdulásait is megfigyeli és szavakba foglalja;
- alkalmazza a „lelkek (belső irányulások) megkülönböztetésének” módszerét, hogy felismerje, hogyan vezeti őt Isten korábbi és jelenlegi tapasztalatain keresztül. A „lelkek megkülönböztetése” azt jelenti: megvizsgálni, elemezni a belső (lelki) megmozdulásokat és kiértékelni, melyek vezetnek Isten felé, és melyek távolítanak el tőle;
- a felismeréseknek megfelelő elhatározásokat tesz (az imaélet elmélyítésére, életének és kapcsolatainak rendezésére stb.), hogy Krisztus radikálisabb követésében több szabadságra, örömré és szeretetre jusson;
- tapasztalatait beépíti életébe, életfolyamatába.

Amikor a vezetett vezetést kér, a legtöbb esetben nem tudatosítja a fent vázolt folyamat minden lépését, de a lelkivezetőnek tudatában kell lennie, hogy a szoros értelemben vett lelkivezetés miben tér el a lelkigondozás különböző válfajaitól.

„HÍD” A LELKIGONDOZÁS ÉS A LELKIVEZETÉS KÖZÖTT

A lelkigondozás és a lelkivezetés közeli kapcsolata utal, hogy a (leendő) lelkigondozók számára elengedhetetlen, hogy rendszeresen megtapasztalják a szoros értelemben vett lelkivezetést, és ebben az irányban is képezzék magukat, nem csak a lelkigondozás terén. „Mert a lelkigondozó csak akkor tud másoknak segíteni abban, hogy életükben valóban felfedezzék Istent, és megkülönböztessék az önmaguk alkotta bálványoktól, ha maga is minden erejével keresi őt.”¹ Csak az tekintheti magát „hiteles lelkigondozónak”, aki megéli hitét, mert „akkor az evangélium nem törvényként, moralizálásként, integrációs törekvésként és hasonlóként kerül az emberek elé, hanem a hívők és elhivatottak azon hívő tudatából eredő, mélyreható felismerésként, hogy őket is Isten kegyelme hordozza.”²

Befejezésként néhány olyan szempont, amelyre különösen ügyelnie kell a lelkigondozónak és a lelkivezetőnek:

- Soha ne használja menekülésre az imát. Foglalkozzon a gondozott/vezetett nehézségeivel, és ne nyomja el őket a hitből vagy a vallásból fakadó tekintélyével. Olyan imát, bibliai idézeteket használjon, amelyek inkább segítik, semmint gátolják a negatív érzések (harag, keserűség, lázadás, kétségbeesés) befogadását, főleg annak tudatosítása által, hogy Isten ezeket a mély, keserves emberi érzéseket is elfogadja.
- Mielőtt vallásos képekhez, szentségekhez, a liturgiához folyamodik, mindig meg kell kérdeznie, hogy ezek segítenék-e a gondozottat/vezetettet, és tisztában van-e ezek jelentésével.
- Olyan formában használja a hitet, a vallásos szimbólumokat, a szentségeket, hogy azok ne csökkentsék a gondozott/vezetett kezdeményezőképességét, erejét, felelősségtudatát.
- Soha ne használja úgy a hitet és a vallást alapuló imát, liturgiát, szentségeket, hogy azok a kapcsolatot helyettesítsék.

¹ Nachtweich, G.: *Pladoyer*. 1999, 335. ■ ² Fuchs, O.: *Gott hat einen Zug ins Detail*. 1995, 76.

– Ne gondolja, hogy Isten csak az imán, a szentségeken keresztül tud kapcsolatba lépni a gondozottal/vezetettel. Csak akkor használja a vallás jeleit, ha azokat mélyen átélve, személyes meggyőződéssel tudja behozni a gondozottal/vezetettel fennálló személyes kapcsolatába.

– Ne adjon gyors válaszokat, ne érezze, hogy minden problémát meg kell oldania, elég, ha csak meghallgatja a gondozottat/veze-

tettet, mert fontosabb lehet az, hogy a másik ember miért teszi fel kérdéseit.

* * *

Amint írásunk elején említettük, számos esetben csakugyan nehéz egyértelműen meghúzni a lelkigondozás és a lelkivezetés választóvonalát, de a fenti szempontok és gondolatok meggyőződésünk szerint segíthetnek abban, hogy a konkrét esetekben fel tudjuk ismerni a különbséget a segítő kapcsolat e két formája között.

